

מחופשים כל השנה

הרב נתנאל אריה

לא מזמן הראה לי בני הצעיר חוברת ובה הצעות לתחפושות. שאלתי אותו ברצינות מהולה בקורטוב של סדיום אבהי: תגידי, איתן ישראל, מדוע בכלל להתחפש? שלא על דעתו גלגלנו שיחה קלה, אשר מסקנתה (החינוכית...) הייתה שבעצם אנו מחופשים כל השנה, ובתוכנו חבויה דמות שהינה מושא להערצה, או צד הגלום בנו וחפץ להתבטא, אך לא תמיד הדבר בידינו. בא פורים ומאפשר לנו לחשוף את העלום, ולגלות את הנסתר (מגילת ההסתר).

דומה הדבר שכך היה גם בפרס הרחוקה אי או בימים. כולם שם התחפשו. אסתר התחפשה לדמות נסתרת ועלומה, ורק בשעת האמת התגלתה צדקותה ומסירות נפשה למען עמה. מרדכי התחפש לשר בכיר הנאמן בכל מאודו אך ורק לשלטון הפרסי, אך מעל לכל התגלה כמי שדורש טוב ושלום לעמו. אחשוורוש התחפש למלך טיפש העושה רצון יועצו הערמומי, אך בשעת האמת התגלה כמנהיג מתוחכם, הקולט את תכניו של המן, ומסלקו מבעוד מועד מן העולם. הקב"ה, התחפש למי שגוזר גזירת שמד על עם ישראל החוטא, אך מתגלה כמי שמראש הקדים באהבתו תרופה למכה, וחפץ לגלות את מסתרי נפשם ונאמנותם. וגם עם ישראל התחפש לרפוס קומה המשתתף בחגיגה קולינארית רדודה ובעייתית, אך מתגלה בעת צרה כבן נאמן וחדור אמונה, היוצא מחוזק, ומקבל עליו תורה ומצוות מרצון ומאהבה.

פעמים רבות מתגלה הנסתר בחיינו. טבעו של עולם ששטף החיים משכיח אמיתות גנוזות, ואבק השגרה מטפח ומסתיר את אור הנשמה. אך בשעה של אמת, בזמן בה נדרש האדם להישיר מבטו אל פני המציאות התובעת, מתגלה פעמים רבות העוצמה הגדולה של נצח ישראל.

באופן פרדוקסאלי דווקא אותם "המנים" שקמו עלינו במהלך הדורות לכלותינו, דווקא הם היו אלו שחשפו את כוחות הקיום הנצחיים של עמנו. יהודים שמזמן שכחו את יהדותם, גם בהם התעוררה, לפתע, אותה "נקודה יהודית" פנימית. כזה הוא

סיפורו של המומר ד"ר גונשאר הי"ד, הווטרנר המחזוי בעיר קוז'ניץ, כפי שנרשם ע"י פסיה שרשבסקי, עדת ראייה המעידה ביומנה, מעובד ומובא בשינויים קלים.

"בראש השנה הובאנו קבוצת של כמאה נערות ונשים לעבודות ניקיון במפקדת ה.ס.ס בקוז'ניץ. עבדנו, ובו זמנית שרנו: 'שפוך חמתך על הגויים...'. לפתע שמעתי קול צעקות חדות שכמו חתכו את האוויר. הפניתי מבטי, ולעיני התגלה מחזה זוועה מחריד. ממולי עמד ראש העיר לשעבר, המשומד ד"ר גונשאר. הרוצחים הגרמנים היכוהו עד זוב דם: 'היהודי אתה או לא?!' צרחו לעומתו. הוא ספג מהלומות קשות, פניו התעוותו והתעקמו מכאב. השטורמפיהרר בכבודו ובעצמו הלקהו, אולם הוא עמד בקומה זקופה, ולא הוציא הגה מפיו. 'שתי שאלות יש לי לשאול אותך', אמר הרשע הגרמני: 'האם עזבת את יהדותך מרצונך? ומי הם היהודים הכי העשירים בעיר? מסור את כתובותיהם, וְלא, תצטרך תסכול'. שידל אותו הנאצי.

אך ד"ר גונשאר נשאר עומד דומם. שפתי קפוצות. ואז רמז השטורמפיהרר לאחד החיילים הגרמנים, והלה הוציא מתוך פח האשפה ספר תורה, הדליק עצים אחדים על ציבור "תשמישי קדושה" שנערס במיוחד בחצר לצורך זה. העצים התלקחו למדורה גדולה, ואז ציווה הרשע: 'זרוק את זה לתוך המדורה ותינצל!'

חברותי שידלו, וביקשו ממני בכל לשון של בקשה, שלא אעז להסתכל במחזה המזעזע. לא שמעתי בקולן. בכאב לב עקבתי אחרי הזוועה הזאת. לבסוף הזדקף ד"ר גונשאר, כאילו החליט איזו החלטה גורלית, והכריז בקול רם וצלול: 'לא, לא אעשה זאת, לא אשרוף את ספר התורה, הנני יהודי, ואני אוהב את ספר התורה! אתם יכולים לעשות בי כרצונכם, גם להמית אותי. לא אכפת לי משום דבר!'

הגרמנים עמדו נדהמים מדבריו של האיש. הוא היפנה את מבטו למעלה, כמבקש להתוודות, ואמר: 'הוקל לי, הוקל לי!' ושוב הרים את קולו ואמר: 'שנים רבות לא יכולתי לגלות לאף אחד את סבלי, תמיד נשארתי יהודי בתוכי, יהודי בנפשי, ואני אוהב את עמי היהודי אהבה עזה'. ואז לפתע קד קידה תיאטרלית לעבר הגרמנים, ואמר להם: 'תודה רבה לכם, מרצחים...'

מכת אגרוף מוחצת הפסיקה את שטף דיבורו של ד"ר גונשאר. פניו החווירו, וכל כולו הפך לעיסה נוטפת דם. הוא נאנח עמוקות וצנח ללא רוח חיים על האדמה. על שפתיו נשארה מרחפת בת צחוק קפואה. הרשעים הארורים השתגעו מרוב כעס, עינם הייתה צרה במיתת ההצלה שבאה לו ליהודי. הם עיסו את גופו המיוסר והמעונה, וניסו בכל מיני שיטות להחזירו לחיים. לבסוף הם נואשו מכך, הפשיטו אותו מבגדיו, וזרקו אותו בעודו מראה מעט סימני חיים אל תוך המדורה שהוכנה לשריפת ספר התורה.

לאחר שריפתו של ד"ר גונשאר, בחרו הגרמנים באחת מחברותי, וציוו עליה למסור את בגדיו של הנרצח לאשתו האלמנה (אולי כדי להעמיק בכך את כאבה?) כאשר חזרה חברתי מ'שליחותה' היא הייתה כולה מזועזעת ומרוגשת, ואמרה לי: 'את מתפלאת מגבורת הנפש של ד"ר גונשאר, ואני אומרת לך, שגם אשתו הינה אישה לא רגילה. לו היית רואה באיזה שקט היא קיבלה את ה'בשורה'. איזה איפוק. בוודאי היו 'אנוסים'. היא אפילו לא שכחה לומר: 'ברוך דיין האמת'.

לאחר העבודה החלטתי ללכת לבקר את אשתו ובתו של ד"ר גונשאר, מעין ביקור של ניחום אבלים. הייתי גם מאוד סקרנית להכיר את שתי הנפשות. הן היו שקועות באבלן ושרויות בצער עמוק, אך שקטות ומאופקות. האישה הבינה לרוחני, ומבלי לשאול היא הוציאה והראתה לי פתקה מקומטת, אותה מצאה מוסתרת בין קפלי בגדיו של בעלה הנרצח.

בפתק, שרשם במו ידיו לפני הירצחו, נכתב כך: 'השתמדתי והמרתי את דתי כי רציתי להתקיים, חיפשתי פרנסה. פעמים אין ספור בכל יום קיללתי את הצעד הנמהר שעשיתי. למרות ההצלחה החומרית, הכסף והעושר המדומה, בכיתי את מר גורלי. הייתה לי ה'גירסה דינקותא', דברי התורה שספגתי בילדותי (כאן הייתה השמטה, מילים שנמחקו בחלקן, כנראה מהדמעות שנשרו על הכתב) --- רעיון אחד מטריד ומלווה אותי לפני מותי, רעיון שאינני יכול להשתחרר ממנו. הרעיון הזה מציק לי וגוזל את מנוחתי. מדוע בטיפשותי מנעתי מעצמי לחיות כיהודי. הלוואי וה'גירסא דינקותא' שלי תעמוד לי לכפר על החטא הנורא הזה שחטאתי, ותעזור לי למות כיהודי'.

החזקתי בידי את הפתק והצמדתי את שפתי אליו. גם האישה והבת עשו כמוני. 'אבי היה בעיני חידה סתומה', לחשה הבת, 'הפתק תרם מעט לפתרון החידה'...